

Ч 511.47
К 75

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

КОХАНЕЦЬ ПЕТРО ПЕТРОВИЧ

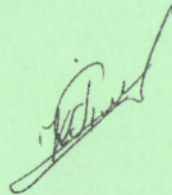
УДК 796.332-053.5

**ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНИХ І ВОЛЬОВИХ
ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО
ВІКУ В ПРОЦЕСІ СПРЯМОВАНОЇ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання
різних груп населення

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

• Львів – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано по кафедрі теорії та методики фізичного виховання в Державному вищому навчальному закладі "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ВОЛКОВ ЛЕОНІД ВІКТОРОВИЧ,
Державний вищий навчальний заклад "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди", завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
ВІЛЬЧКОВСЬКИЙ ЕДУАРД СТАНІСЛАВОВИЧ,
Львівський державний інститут фізичної культури,
професор кафедри теорії та методики
фізичного виховання;

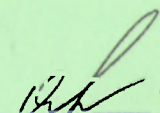
кандидат педагогічних наук, професор
КОЗЛОВА КЛАВДІЯ ПИЛИПІВНА,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
професор кафедри теорії та методики
фізичного виховання.

Провідна установа – Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, кафедра теорії і методики фізичного виховання, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Захист відбудеться **8 вересня** 2006 року о **15 годині** під час засідання спеціалізованої вченої ради К 35.829.01 Львівського державного інституту фізичної культури за адресою: 79000, м. Львів, вул. Костюшка, 11.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Львівського державного інституту фізичної культури (79000, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано липня 2006 року.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради О.М. Ванеба

БІБЛІОТЕКА
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ

24 78/a

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

ЧИТ. ПИТАННЯ ЗАПА
ЛДФ

Актуальність. Сьогоднішні школярі складатимуть більшу частину потенціалу українського суспільства першої половини XXI століття. Саме їм доведеться вирішувати складні соціально-економічні, морально-етичні, національні проблеми, що вже сьогодні хвилюють суспільство. Тому навчання, виховання і оздоровлення молоді в нашій країні є одним із найважливіших завдань, що відзначено в державних документах: Закон України „Про фізичну культуру і спорт” (1993), Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні (1996), Цільова комплексна програма „Фізичне виховання – здоров’я нації” (1998), Концепція фізичного виховання в системі освіти України (1997), Доктрина фізичного виховання і спорту в Україні (2004) та ін.

Проблема зміцнення фізичного та психічного здоров’я дітей є одним із головних завдань українського суспільства. Щоб досягти успіхів у цій справі, необхідно узгодити спосіб життя дітей із закономірностями їхнього фізичного та психічного розвитку, розробити ефективні засоби впливу на організм, запровадити раціональний режим навчання та відпочинку, систему раціонального харчування тощо.

Науковці (Е.С. Вільчовський, 2003; Л.В. Волков, 2003; Е.П. Ильин, 2001; К.П. Козлова, 2004; Т.Ю. Круцевич, 2005 та ін.) стверджують, що заняття фізичними вправами не тільки розширюють діапазон функціональних можливостей, але й розвивають здатність долати труднощі і перешкоди. У процесі занять фізичною підготовкою у школярів формується ряд важливих вольових здібностей, зокрема дисциплінованість, самостійність, наполегливість, ініціативність, рішучість, витримка, сміливість та ін. (Г.Л. Апанасенко, 1997; Л.И. Божович, 1989; Б.М. Шиян, 2004).

У науково-методичній літературі рекомендації фахівців щодо виховання волі (І.Д. Бех, 2004; М.И. Брихтин, 1989; П.А. Рудик, 1994; В.И. Селиванов, 1989; Т.И. Шульга, 1997) стосуються переважно спортивної діяльності і, як правило, не враховують вікові аспекти та не містять в собі цілісної, науково обґрунтованої методики виховання в учнів вольових здібностей. Питання формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки не знайшло свого наукового обґрунтування у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку, і тому вирішується недостатньо ефективно.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно зі Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001 – 2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, спорту і культури України у межах теми 2.1.3 “Управління руховою активністю людини”, держбюджетною темою Міністерства освіти і науки України “Теоретико-методичні основи формування спортивного стилю життя підростаючого покоління України”, затвердженими Міністерством освіти і науки України. Номери державної реєстрації 0196U02118 і 0104U003129 відповідно.

Роль автора у виконанні цих тем полягала у проведенні експериментального дослідження фізичного розвитку, фізичних і вольових здібностей та успішності в навчанні, а також у розробленні науково-методичних рекомендацій щодо формування фізичних і вольових здібностей дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Об'єкт дослідження – фізичні і вольові здібності дітей 8 і 9 років.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки.

Для реалізації мети були сформульовані такі **завдання дослідження**:

1. Дослідити стан проблеми у психолого-педагогічній літературі й теорії та практиці фізичного виховання.
2. Вивчити взаємозв'язок компонентів і структуру фізичної підготовленості та вольових здібностей учнів 8 і 9 років.
3. З'ясувати особливості вікового розвитку фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку.
4. Розробити диференційовані оціночні таблиці для визначення рівня розвитку фізичних і вольових здібностей.
5. Розробити й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку (8 і 9 років) у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі методи: теоретичний аналіз літератури та узагальнення передової педагогічної практики; педагогічний експеримент; педагогічне тестування; педагогічне спостереження; анкетування; метод експертних оцінок; антропометричні методи; методи математичної статистики.

Наукова новизна дослідження:

- уперше подано наукові факти про фізичний стан і вольову сферу дітей 8- і 9-річного віку як цілісну динамічну систему, яка має певну структуру і змінюється в процесі розвитку організму;
- уперше розроблено і науково обґрунтовано педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки, зокрема: спрямованість педагогічних дій з формування фізичних здібностей згідно із сенситивними періодами; визначено засоби поєданого формування фізичних і вольових здібностей; визначено компоненти фізичного навантаження для формування фізичних і вольових здібностей;
- уперше з'ясовано структуру показників фізичних і вольових здібностей, фізичного розвитку й успішності в навчанні та визначено частку внеску кожного фактору в загальній структурі;

- визначено найбільш інформативні показники фізичних і вольових здібностей та розроблено диференційовані оцінювальні таблиці для визначення рівня сформованості самостійності, наполегливості і рішучості;
- запропоновано поєднаний метод педагогічних впливів для формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки;
- підтверджено теоретичну концепцію про взаємозв'язок фізичних та вольових здібностей у дітей 8 і 9 років;
- доповнено й уточнено наукові відомості про особливості вікового розвитку фізичних та вольових здібностей дітей 8 і 9 років, які характеризуються гетерохронністю у своєму розвитку, що визначає вибірковість педагогічних впливів;
- доповнено та уточнено періодизацію педагогічних дій у процесі послідовного формування фізичних і вольових здібностей дітей молодшого шкільного віку під час спрямованої фізичної підготовки.

Практичне значення проведених досліджень полягає в тому, що розроблені педагогічні умови: форми організації занять, комплекси фізичних вправ, рухливі ігри та при-естафети вибіркової спрямованості та методика їх проведення дозволять комплексно вирішувати оздоровчі, навчальні і виховні завдання, спрямовані на формування фізичних та вольових здібностей учнів 8 і 9 років.

Розроблені таблиці індивідуальної оцінки рівня розвитку фізичних і вольових здібностей дозволяють вносити корективи у навчальний процес, спрямований на підвищення рівня розвитку фізичних і вольових здібностей у дітей 8 і 9 років.

Результати дослідження можна використати для вдосконалення змісту дисципліни “Теорія і методика фізичного виховання”, для підготовки вчителів фізичної культури і дитячих тренерів у вищих навчальних закладах.

Результати проведених досліджень упроваджено в практику фізичного виховання загальноосвітній школі № 6 м. Переяслава-Хмельницького Київської області та у навчальний процес студентів факультетів фізичного виховання Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” і Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Особистий внесок дисертанта. Автор здійснив теоретичний аналіз науково-методичної літератури з окресленої проблеми, узагальнив середовий педагогічний досвід у галузі педагогіки, психології і теорії та практики фізичного виховання, спрямований на формування фізичних і вольових здібностей.

Розробив педагогічні умови (планування, організація, методика, засоби, контроль) і методичні рекомендації для формування фізичних та вольових здібностей в учнів 8 і 9 років на уроці фізичної культури. Провів педагогічний експеримент з аналізом результатів дослідження.

Усі опубліковані наукові праці виконано одноосібно.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень, висновки і практичні рекомендації обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях, конгресах, що відбулися в Полтаві (2003), Херсоні (2003), Тернополі (2003, 2004), Переяславі-Хмельницькому (2004), Львові (2004, 2005, 2006), Харкові (2005). Висновки та основні положення дисертації були використані в процесі читання лекцій і проведення практичних занять на факультеті підготовки вчителів фізичної культури Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (2002-2005), а також на річних підсумкових наукових конференціях професорсько-викладацького складу Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (2002-2005).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 10 публікаціях, серед яких навчально-методичний посібник і 9 статей. Шість статей надруковані в наукових фахових виданнях ВАК України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (253, з них 17 – іноземні) та двох додатків. Основний зміст дисертації викладено на 156 сторінках. Робота містить 37 таблиць і 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання і методи, розкрито наукову новизну, з'ясовано практичне значення отриманих результатів, особистий внесок дисертанта, відображено апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретико-методологічні основи формування фізичних і вольових здібностей дітей молодшого шкільного віку”** викладено результати аналізу наукової та методичної літератури з проблеми поєднаного формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки; вікові особливості формування фізичних і вольових здібностей; зміст принципів, засобів, методів та організації занять з фізичної підготовки для поєднаного формування фізичних і вольових здібностей.

У сучасних умовах державним пріоритетом фізичного виховання молоді є зміцнення фізичного і психічного здоров'я, виховання фізичних, моральних та вольових здібностей. Такий підхід ще не реалізовано в організації занять з фізичної підготовки учнів початкових класів.

Аналіз результатів проведених досліджень (Е.С. Вільчковський, 1998; Л.В. Волков, 2003; Е.П. Ильин, 2001; Т.Ю. Круцевич, 1998; О.С. Куц, 1993 та ін.) показав, що вольові здібності необхідно розглядати в єдності з фізичними здібностями дитини.

Дослідження свідчать, що вік 8 і 9 років є сприятливим для розвитку швидкісних, швидкісно-силових здібностей, швидкісної витривалості і спритності. Що стосується вольових здібностей, то в цьому віці найбільш

чутливими до педагогічного впливу є самостійність, наполегливість і рішучість. Збіг за часом і напрямком акцентованих педагогічних дій дає змогу ефективно розвивати фізичні і вольові здібності дітей.

Незважаючи на неоднозначність думок фахівців з проблеми поєднаного формування фізичних і вольових здібностей, практично всі дослідники підтримують діяльнісний підхід, про який писав ще К.Д. Ушинський. Вольові і фізичні здібності формуються у процесі складної, націленої в майбутнє діяльності, шляхом подолання перешкод (Д.В. Колесов, К.Н. Корнилов). Розвивається й удосконалюється все те, що працює напружено, на межі своїх можливостей (О.І. Вишневський, 1986). Вольові і фізичні здібності формуються в боротьбі з труднощами і з собою.

Основним засобом формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки є фізичні вправи (С.І. Бубка, А.І. Пуни, Б.М. Смирнов). Їх можна розглядати як своєрідні перешкоди, що створюють об'єктивні й суб'єктивні труднощі. Фізичні вправи, що перестають бути важкими, втрачають значення для формування фізичних і вольових здібностей, тому в навчальному процесі необхідно планувати систематичне і своєчасне підвищення складності завдань шляхом підбору вправ відповідно до рівня підготовленості учнів.

Аналіз науково-методичної і психолого-педагогічної літератури показав, що проблему поєднаного формування фізичних та вольових здібностей у процесі навчальної і спортивної діяльності розкрито не повністю. Не визначено педагогічних умов і не розроблено технології поєднаного формування фізичних та вольових здібностей учнів молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки. Потребують удосконалення й систематизації уявлення про змістовну сутність цього процесу.

У другому розділі **“Методи та організація дослідження”** розкрито використання методів і зміст етапів дослідження.

Для вивчення розвитку фізичних здібностей хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років застосовували такі тести: кистьова динамометрія – для визначення сили; біг 30 м – для визначення швидкості бігу; біг 300 м – на швидкісну витривалість; стрибок у довжину з місця і вистрибування вгору – на швидкісно-силові здібності; човниковий біг 2x15 м – на спритність, швидкість і координаційні здібності; нахил тулуба вперед з положення стоячи – на гнучкість; для визначення просторової орієнтації – ходьба із заплющеними очима.

Для визначення рівня сформованості вольових здібностей дітей 8 і 9 років проводили анкетування на початку і в кінці експерименту восьми вчителів початкових класів і педагогічне спостереження за учнями (108 дітей) за методикою А.І. Висоцького (2002).

Фізичний розвиток визначали за показниками довжини і маси тіла. Успішність у навчанні визначали експерти за оцінками знань з математики, української мови і читанки.

Дослідження проводилося на базі загальноосвітньої школи № 6 м. Переяслава-Хмельницького Київської області протягом 2001-2005 рр. чотирма

взаємозв'язаними етапами. Досліджуваним контингентом були діти 8 і 9 років (50 хлопчиків і 58 дівчаток).

На першому етапі (2001-2002 рр.) було вивчено та проаналізовано наукову і методичну літературу з досліджуваної проблеми, обґрунтовано методологію дослідження, визначено мету і завдання експериментальної роботи. Було розроблено комплексну програму дослідження фізичних і вольових здібностей хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років, яка складалася з 20 вимірювань, кожне з яких визначало окремих компонент фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні.

На другому етапі (2002-2003 рр.) було проведено констатуючий експеримент, у якому взяли участь 108 дітей, з них 59 дітей 8-річного віку (29 хлопчиків і 30 дівчаток) та 49 дітей 9-річного віку (21 хлопчик і 28 дівчаток); здійснено математичну обробку даних дослідження; вивчено взаємозв'язок компонентів фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні дітей 8 і 9 років; розроблено моделі педагогічних умов поєднаного формування фізичних та вольових здібностей дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки.

На третьому етапі (2003-2004 рр.) було проведено формуючий експеримент. З цією метою було створено контрольні та експериментальні групи хлопчиків та дівчаток. До експериментальної групи у 8 років увійшли 15 хлопчиків і 15 дівчаток, до контрольної – 14 хлопчиків і 15 дівчаток. У віці 9 років до експериментальної групи увійшли 11 хлопчиків і 14 дівчаток, до контрольної – 10 хлопчиків і 14 дівчаток.

Показники середніх значень (χ) і стандартних відхилень (δ) фізичної підготовленості та вольових здібностей істотно не відрізнялися. У контрольних групах уроки проводилися згідно із загальноприйнятою методикою. В експериментальних групах заняття проводилися на основі розроблених педагогічних дій методики поєднаного формування фізичних і вольових здібностей хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років.

На четвертому етапі (2004-2005 рр.) було проаналізовано результати формуючого педагогічного експерименту, визначено ефективність запропонованої методики поєднаного формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки, оформлено текст дисертаційної роботи; результати дослідження впроваджено у практику.

У третьому розділі “Вікова динаміка та взаємозв'язок основних компонентів фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей і успішності в навчанні дітей 8 і 9 років” проаналізовано взаємозв'язок компонентів фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей і успішності в навчанні хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років та визначено їхню інформативну значущість, з'ясовано факторну структуру досліджуваних показників, показано вікову динаміку показників фізичних та вольових здібностей дітей 8 і 9 років.

У віковому періоді 8 і 9 років спостерігається тісний взаємозв'язок між вольовими здібностями та успішністю в навчанні, тому що в процесі навчання

учень долає певні труднощі і таким чином проявляє волю. Високий кореляційний взаємозв'язок та інформативна значимість комплексного показника волі, з рештою, вольових здібностей вказує на те, що формування однієї вольової здібності справляє позитивний вплив на формування інших.

У віці 8 і 9 років провідним видом діяльності є навчання. Процес навчання фізичних вправ характеризується проявом вольових зусиль, які є ефективним засобом формування фізичних і вольових здібностей.

У дітей 8 і 9 років найбільш інформативно значущими з-поміж показників вольових здібностей є: комплексний показник волі, наполегливість, самостійність і рішучість. Найменшу інформативність у всіх вікових періодах має витримка.

У хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років тісно взаємопов'язані на рівні $r=0,60-0,78$ такі показники фізичної підготовленості: швидкість, швидкісна витривалість, швидкісно-силові здібності і спритність.

Ці здібності є найбільш інформативними у структурі фізичної підготовленості хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років.

У хлопчиків 8 років з-поміж показників фізичних і вольових здібностей тісно взаємопов'язані гнучкість і витримка ($r=0,47$).

У дівчаток цього ж віку існує більша кількість взаємозв'язків між фізичними і вольовими здібностями ($r=0,37-0,40$), зокрема між швидкісно-силовими здібностями, самостійністю, наполегливістю, ініціативністю, комплексним показником волі. Також варто відзначити велику кількість взаємозв'язків гнучкості із самостійністю, наполегливістю, витримкою і комплексним показником волі.

У хлопчиків і дівчаток 9 років взаємозв'язок між фізичними та вольовими здібностями послаблюється, що дає нам підстави стверджувати, що вік 8 років у хлопчиків є більш сприятливим для поєднаного формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Наявність значущих кореляційних взаємозв'язків між фізичними та вольовими здібностями у дітей 8 і 9 років свідчить про доцільність педагогічних впливів, спрямованих на поєднане формування фізичних та вольових здібностей.

За результатами наших досліджень, у період 8-9 років фізичний розвиток на успішність у навчанні і вольову сферу дітей істотно не впливає.

Факторна структура фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні в дітей 8- і 9-річного віку складається у хлопчиків з шести взаємопов'язаних факторів, у дівчаток – з п'яти.

Необхідно відзначити, що зміст першого фактора як у хлопчиків, так і у дівчаток склали одні й ті ж показники: вольові здібності та успішність у навчанні, але з різною часткою внеску.

Незалежно від статі у 8-річному віці генеральним є „навчально-вольовий” фактор з часткою внеску 28%.

У наступному віковому періоді (9 років) значущість генерального фактора збільшується і у хлопчиків становить 33,2%, у дівчаток – 36%.

Для хлопчиків 8 років навчально-вольовий фактор становить (28,4%), фізична підготовленість (16,0%), фізичний розвиток (11,1%), спритність і

швидкісно-силова координація (7,3%), рухливість суглобів (8,6%), координаційні можливості (8,4%); для дівчаток 8 років навчально-вольовий фактор становить (28,0%), спритність і швидкісно-силова витривалість (12%), фізичний розвиток (14%), швидкісно-силова координація (10%), вольові здібності (13%).

Для прикладу, на рис. 1 наведено показники хлопчиків 8 років.

Рис. 1. Факторна структура фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей і успішності в навчанні хлопчиків 8 років (%)

Для хлопчиків 9 років – навчально-вольовий фактор становить (33,2%), силовий фактор (8,7%), швидкісні здібності (11,6%), вольові здібності (10,5%), гнучкість і координаційні здібності (11,8%), швидкісно-силовий фактор (9,9%); для дівчаток 9 років – навчально-вольовий фактор становить (36,0%), спритність і швидкісно-силова витривалість (16,6%), фізичний розвиток (9,8%), вольові і швидкісно-силові здібності (8,6%), координаційні здібності (6,3%).

Аналіз вікової динаміки показників фізичної підготовленості дітей 8 і 9 років свідчить про те, що у віці 9 років показники фізичної підготовленості сягають вищого рівня, ніж у 8 років, причому як у хлопчиків, так і у дівчаток. Необхідно відзначити, що у хлопчиків показники вищі, ніж у дівчаток, як у 8, так і в 9 років.

Так, у віковому періоді від 8 до 9 років у хлопчиків найбільший темп розвитку спостерігається (рис. 2) у швидкісно-силових здібностях (24,5%), просторовій орієнтації (18,1%) і швидкісній витривалості (16,6%). У дівчаток у цьому віковому періоді найвищий темп розвитку спостерігається у розвитку сили (49,3%), швидкісно-силових здібностей (31,9%) і гнучкості (14%). Просторова орієнтація у цьому віковому періоді має тенденцію до зниження (-8,7%).

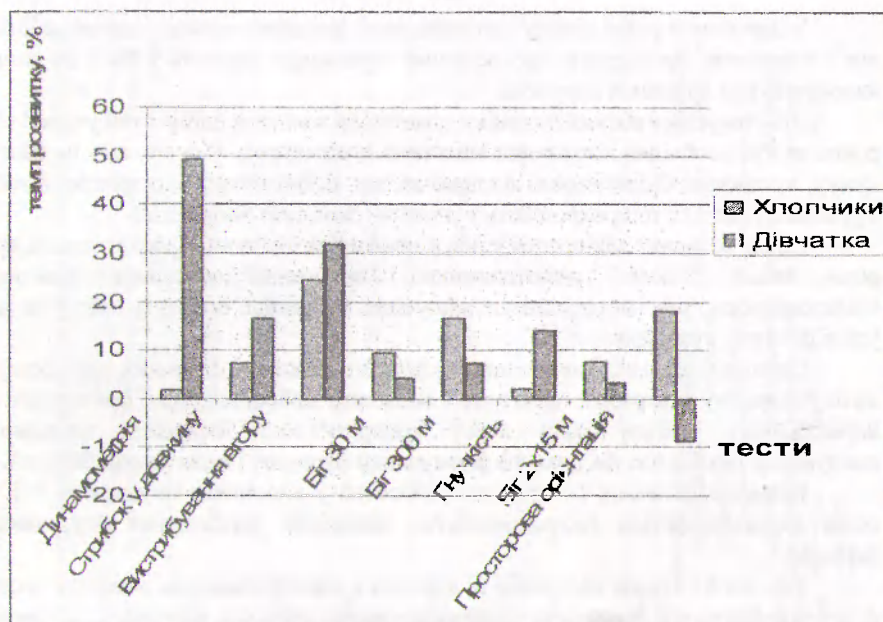

Рис. 2. Темпи розвитку показників фізичної підготовки хлопчиків і дівчаток від 8 до 9 років (%)

Аналіз результатів дослідження вольових здібностей у дітей 8 і 9 років показав, що у віці 8 років вольові здібності проявляються більше, ніж у віці 9 років (табл. 1).

Таблиця 1

Показники вольових здібностей (у балах) учнів 8 і 9 років (анкетування) $\bar{X} \pm m$

№ п/п	Вольові здібності	Вік (років), стать			
		Хлопчики		Дівчатка	
		8 років (n = 29)	9 років (n = 21)	8 років (n = 30)	9 років (n = 28)
1	Дисциплінованість	8,6±0,24	8,2±0,20	9,3±0,22	9,9±0,25
2	Самостійність	7,2±0,44	6,2±0,58	8,2±0,37	7,5±0,51
3	Наполегливість	7,4±0,41	5,8±0,53	8,8±0,36	8,0±0,54
4	Ініціативність	6,9±0,34	6,1±0,46	8,4±0,36	7,1±0,57
5	Витримка	7,0±0,24	6,9±0,37	8,3±0,29	7,6±0,36
6	Рішучість	7,1±0,35	7,3±0,45	8,2±0,32	6,9±0,42

Це зумовлено біологічними змінами, що відбуваються в організмі дітей які пов'язані з початком періоду статевої зрілості. Рішучість у 9 років у хлопчиків проявляється дещо сильніше, що зумовлено типологічними особливостями вищої нервової діяльності.

У дівчаток 9 років рівень сформованості дисциплінованості дещо вищий, ніж у хлопчиків. Це свідчить про особливе положення дівчаток у сім'ї, де вони виконують ряд домашніх доручень.

Що стосується вікової динаміки показників вольових здібностей учнів 8 і 9 років, то тут необхідно відзначити зниження показників у 9 років, що, на нашу думку, зумовлено біологічними процесами, які відбуваються в організмі дітей. Тут спостерігається гетерохронність у розвитку вольових здібностей.

Прояв вольових здібностей учнів у діяльності значною мірою залежить від рівня їхньої фізичної підготовленості. Чим вищі показники фізичної підготовленості, тим наполегливіше, рішучіше, сміливіше поведуть себе учні на уроці фізичної культури.

Отримані відомості про темпи щорічного розвитку фізичних здібностей, вікову динаміку показників фізичних і вольових здібностей, дані факторного і кореляційного аналізу дали змогу конкретизувати основний напрямок планування засобів для поєднаного формування фізичних і вольових здібностей.

Розвиток фізичних і вольових здібностей у хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років характеризується гетерохронністю, наявністю сенситивних (чутливих) періодів.

Так, вік 8 і 9 років хлопчиків та дівчаток є сприятливим для розвитку таких фізичних здібностей: швидкість, швидкісно-силові здібності, витривалість і таких вольових здібностей: наполегливість, самостійність, рішучість.

Четвертий розділ **“Організація та контроль педагогічних дій при поєднаному формуванні фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки дітей 8 і 9 років”** присвячено розробці моделей педагогічних дій для поєднаного формування фізичних і вольових здібностей хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Під час розробки моделей поєднаного формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки ми використовували дані кореляційного аналізу між показниками фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні, враховували динаміку розвитку фізичних і вольових здібностей з позиції сенситивних періодів, дані темпів розвитку показників фізичних і вольових здібностей, які характеризуються гетерохронністю, дані факторного аналізу, який дозволив визначити відсотковий внесок засобів фізичного виховання у розвиток кожної фізичної здібності, що обумовило зміст програмного матеріалу.

Було розроблено моделі педагогічних дій (табл. 2), які сприяють формуванню вольових здібностей учнів у процесі переважного розвитку швидкісних, швидкісно-силових здібностей, швидкісної витривалості і спритності. Забезпечення систематичного підвищення рівня складності у процесі виконання фізичних вправ здійснювалося шляхом їх підбору, поступового ускладнення умов виконання, збільшення інтенсивності та обсягу навантаження.

Таблиця 2
Зміст і методика навчання гімнастичних вправ спрямована на поєднане формування фізичних і волевих здібностей

Зміст	Володіння здібність, яка переважно розвивається	Фізична здібність, яка переважно розвивається	Методичні рекомендації			Кількість повторень
			Ігнорантність ЧСС, уд/в	Тривалість, с	Інтервали відпочинку, с	
Відповідно виступає двома ногами, стрибати на гімнастичну лаву і зстрибнути спиною назад.	Самостійність, вольовість, рішучість	Швидкісно-силові, координаційні здібності	140 – 160	10 – 15	120 – 150	5 – 6
Вистрибнути на гімнастичну лаву, присісти і встати, стрибнути з лави з поворотом	Самостійність, вольовість, рішучість	Швидкісно-силові, координаційні здібності	150 – 170	10 – 15	150 – 180	5 – 6
З трьох – чотирьох кроків розбігу вистрибнути на гімнастичну лаву і підтягнувши поштовхову ногу, зберегти рівновагу. 2 – 3 с, зіскок довільний	Самостійність, вольовість, рішучість	Швидкісно-силові, координаційні здібності	150 – 170	15 – 20	150 – 180	5 – 6
З трьох – чотирьох кроків розбігу вистрибнути на колоду (висота 0,50 м). Ходь за по колі випадає і у кінці колоди зіскок з поворотом на 90° на магістраль, ланка на ноги, зі штургу в колінах (суглоб).	Самостійність, вольовість, рішучість	Швидкісно-силові, координаційні здібності, швидкість	150 – 170	15 – 20	150 – 180	5 – 6
З трьох – чотирьох кроків розбігу вистрибнути на колоду (висота 40–50 см). Ходь за по колі приставними кроками, руха за г зовною, у кінці колоди зіскок на згнуті ноги з поворотом на 180°	Самостійність, вольовість, рішучість	Швидкісно-силові, координаційні здібності	130 – 150	15 – 20	150 – 180	3 – 4
Рухлива гра "Мисливш"						
Зміст	Вольова здібність, яка переважно розвивається			Вольова здібність, яка переважно розвивається	Інтенсивність	Головна дія (класифікація)
Взбратись 3 – 4 мисливш з, які тримають у руках по 2 м шнурку м'ячика. Мисливш стаять у різних місцях спортивної майданчика. Інші – лисці які бігають по майданчику. За сигналом учителя розпочинається гра. Мисливш по черзі відноять м'ячки у лисця. І грають, у якого влучило, отримує штрафне очко. Н бравши три нуля, грають заміше майданчик. Перемога визначають серед лисця і мисливш окремо. Мисливш-переможець – той, хто найбільше виконав влучень. Перемога-лисці – ті двоє-трос, хто залунали не влученям. Після цього визначають нових мисливш і гра продовжується	Спритність, інтелектуально-емоційна здібність, вольовість			Нахил на вольовість, самоупевненість, рішучість	Велика	Зміст (класифікація)

У процесі формування фізичних і вольових здібностей ми рекомендували дотримуватися таких вимог: заняття починати з простих і доступних вправ, поступово підвищуючи їхню складність; виконувати складні вправи в полегшених умовах і частинами; спочатку освоювати відповідні вправи, які підвищують впевненість учнів у своїх силах і можливостях.

Моделі педагогічних дій, спрямовані на навчання фізичних вправ, формування фізичних і вольових здібностей, застосовувалися в основній частині уроку в експериментальних групах. Закріплення техніки фізичних вправ відбувалося в рухливих іграх та іграх-естафетах у заключній частині уроку, переважно спортивно-ігровим методом. У контрольних групах заняття проводилися згідно із загальноприйнятою методикою.

Порівняння даних контрольних та експериментальних груп хлопчиків і дівчаток свідчить про те, що показники фізичних та вольових здібностей в експериментальних групах вищі і майже всі зросли на статистично достовірну величину ($p < 0,05$). Виняток становить швидкість і швидкісна витривалість (табл. 3-4). Отримані дані свідчать про ефективність та доцільність застосування методики поєднаного формування фізичних й вольових здібностей хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років.

Таблиця 3

Показники фізичної підготовленості дівчаток 8 і 9 років експериментальної та контрольної груп

Показники	До експерименту		Після експерименту				P ₀
	Загальна кількість досліджуваних (n = 30)		Контрольна група (n = 15)		Експериментальна група (n = 15)		
	X	± m	X	± m	X	± m	
Дівчатка 8 років							
Біг 30 м, с	7,1	0,07	6,6	0,10	6,3	0,07	>0,05
Біг 300 м, с	100	0,03	90	0,02	84	0,02	>0,05
Біг 2x15 м, с	8,9	0,07	8,4	0,10	8,4	0,12	<0,05
Стрибок у довжину з місця, см	110	0,02	124	0,02	130	0,02	<0,05
Дівчатка 9 років							
Показники	Загальна кількість досліджуваних (n = 28)		Контрольна група (n = 14)		Експериментальна група (n = 14)		P ₀
	X	± m	X	± m	X	± m	
Біг 30 м, с	6,8	0,08	6,5	0,10	6,2	0,08	>0,05
Біг 300 м, с	90	0,02	81	0,02	70	0,05	>0,05
Біг 2x15 м, с	8,6	0,10	8,3	0,13	8,2	0,13	<0,05
Стрибок у довжину з місця, см	130	0,03	136	0,02	147	0,05	<0,05

Показники вольових здібностей дівчаток 8 і 9 років експериментальної та контрольної груп

Вольові здібності (бали)	До експерименту		Після експерименту				P ₀
	Загальна кількість досліджуваних (n = 30)		Контрольна група (n = 15)		Експериментальна група (n = 15)		
	X	± m	X	± m	X	± m	
Дівчатка 8 років							
Самостійність	8,2	0,37	8,4	0,41	9,5	0,46	<0,05
Наполегливість	8,8	0,36	9,0	0,33	10,2	0,43	<0,05
Рішучість	8,2	0,32	8,4	0,33	9,6	0,43	<0,05
Дівчатка 9 років							
Вольові здібності (бали)	Загальна кількість досліджуваних (n = 28)		Контрольна група (n = 14)		Експериментальна група (n = 14)		P ₀
Самостійність	7,5	0,51	8,2	0,66	9,9	0,45	<0,05
Наполегливість	8,0	0,54	8,6	0,61	10,4	0,45	<0,05
Рішучість	6,9	0,42	7,6	0,53	9,0	0,35	<0,05

У п'ятому розділі "Аналіз та узагальнення результатів дослідження" узагальнено результати дослідження. Отримані результати підтверджують і розширюють наукові уявлення з дослідженої проблеми та показують ефективність і доцільність методики поєднаного формування фізичних та вольових здібностей у дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Результати наших досліджень *підтверджують* теоретичну концепцію про взаємозв'язки параметрів, що визначають фізичний розвиток, фізичну підготовленість, вольові здібності і успішність в навчанні дітей 8 і 9 років і які встановлені у численних працях інших авторів (Е.П. Ильин, 2003; С.А. Поліщук, 2002; Н.Д. Скрябін, 1998).

Наші висновки співпадають з результатами досліджень А.О. Артюшенка (2003), Л.В. Волкова (2000), С.В. Сембрата (2002), Т.І. Шульги (1997), що стосуються вікової динаміки показників фізичних і вольових здібностей.

Матеріали наших досліджень у значній мірі *доповнюють* результати інших авторів (З.И. Кузнецова, 1996; М.Н. Ильина, 1998; Е.С. Вільчковського, 2002 та ін.), зокрема, про практичну значущість контролю фізичної підготовленості і вольових здібностей, а також про позитивний вплив зростання фізичних здібностей на вольові здібності.

Уперше експериментально обґрунтовано зміст моделей поєднаного формування фізичних і вольових здібностей дітей 8 і 9 років в процесі спрямованої фізичної підготовки; розроблено і науково обґрунтовано педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки, зокрема: спрямованість педагогічних дій з формування фізичних здібностей згідно із сенситивними періодами; визначено засоби поєднаного формування фізичних і вольових здібностей; визначено компоненти фізичного навантаження для формування фізичних і вольових

здібностей; з'ясовано структуру показників фізичних і вольових здібностей, фізичного розвитку й успішності в навчанні та визначено частку внеску кожного фактору в загальній структурі.

Розглянута проблема в подальшому може бути досліджена в аспектах, що стосуються формування фізичних і вольових здібностей школярів різного віку і статті як у процесі занять фізичною культурою, так і спортивною підготовкою.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз спеціальної літератури показав, що використання засобів фізичної культури з метою гармонійного розвитку дітей і покращення фізичного та психічного здоров'я є пріоритетним у галузі фізичного виховання.

Відкритим залишається питання взаємодії компонентів фізичного стану і вольових здібностей дітей 8 і 9 років; визначення педагогічних умов поєданого розвитку фізичних і вольових здібностей, які б забезпечували підвищення рівня фізичної підготовленості та інтелектуальних можливостей дітей молодшого шкільного віку.

2. Шляхом кореляційного аналізу встановлено, що в процесі зростання і розвитку дітей 8 і 9 років змінюється взаємозв'язок між параметрами, що характеризують фізичний розвиток, фізичну підготовленість, вольові здібності та успішність у навчанні. Так, кількість значущих кореляційних взаємозв'язків між фізичними і вольовими здібностями є більшою у хлопчиків та дівчаток 8 років, ніж у дітей 9 років. Усі вольові здібності мають значущі кореляційні взаємозв'язки ($p < 0,05$) з показниками успішності в навчанні, фізичними здібностями.

За нашими результатами досліджень фізичний розвиток на успішність у навчанні і вольову сферу істотно не впливає.

Високий кореляційний взаємозв'язок комплексного показника волі з рештою вольових здібностей та його інформативна значимість указують на те, що формування однієї вольової здібності позитивно впливає на формування інших.

У дітей 8 і 9 років найбільш інформативно значущими з-поміж показників вольових здібностей є: комплексний показник волі, наполегливість, самостійність і рішучість; з-поміж фізичних здібностей – швидкість, швидкісна витривалість, швидкісно-силові здібності і спритність.

У хлопчиків та дівчаток 8 і 9 років серед показників фізичної підготовленості тісно взаємопов'язані на рівні $r = 0,60-0,78$ швидкість, швидкісна витривалість, швидкісно-силові здібності і спритність.

У хлопчиків 8 років з-поміж показників фізичних і вольових здібностей тісно взаємопов'язані гнучкість і витримка ($r = 0,47$).

У дівчаток цього ж віку зафіксовано більшу кількість взаємозв'язків між фізичними і вольовими здібностями ($r = 0,37-0,40$), зокрема між швидкісно-силовими здібностями, самостійністю, наполегливістю, ініціативністю, комплексним показником волі. Також варто відзначити велику кількість

взаємозв'язків гнучкості, зокрема із самостійністю, наполегливістю, витримкою і комплексним показником волі.

Наявність значущих кореляційних взаємозв'язків між фізичними та вольовими здібностями у дітей 8 і 9 років свідчить про доцільність педагогічних впливів, спрямованих на поєднане формування фізичних і вольових здібностей.

3. Факторна структура фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні дітей 8- і 9-річного віку у хлопчиків складається з шести взаємопов'язаних факторів (сума дисперсії складає 78,8-85,7%), у дівчаток – з п'яти, де сума дисперсії становить 77-77,3%.

Зміст першого фактора як у хлопчиків, так і у дівчаток складають вольові здібності та успішність в навчанні і незалежно від статі у 8- і 9-річному віці генеральним фактором є "навчально-вольовий".

Структура рухової та інтелектуальної діяльності визначається такими факторами: для хлопчиків 8 років – навчально-вольовий (28,4%), фізична підготовленість (16,0%), фізичний розвиток (11,1%), спритність і швидкісно-силова координація (7,3%), рухливість суглобів (8,6%), координаційні можливості (8,4%); для дівчаток 8 років – навчально-вольовий (28,0%), спритність і швидкісно-силова витривалість (12%), фізичний розвиток (14%), швидкісно-силова координація (10%), вольові здібності (13%).

4. У віковому періоді від 8 до 9 років у хлопчиків спостерігається найбільший темп розвитку швидкісно-силових здібностей (24,5%), просторової орієнтації (18,1%) і швидкісної витривалості (16,6%). У дівчаток цього вікового періоду найвищий темп розвитку спостерігається у розвитку сили (49,3%), швидкісно-силових здібностей (31,9%) і гнучкості (14%). Просторова орієнтація у цей віковий період має тенденцію до зниження (-8,7%).

Аналіз результатів дослідження вольових здібностей дітей 8 і 9 років показав, що у віці 8 років прояв вольових здібностей сильніший, ніж у віці 9 років, що, на нашу думку, зумовлено біологічними процесами, які відбуваються в організмі дітей. Отже, у віковому розвитку фізичних і вольових здібностей спостерігається гетерохронність.

Прояв вольових здібностей учнів у діяльності значною мірою залежить від рівня їхньої фізичної підготовленості. Чим вищі показники фізичної підготовленості, тим наполегливіше, рішучіше, сміливіше поведуть себе учні на уроці фізичної культури.

5. Отримані відомості про темпи розвитку фізичних здібностей, вікову динаміку показників фізичних і вольових здібностей, дані факторного і кореляційного аналізу дали змогу конкретизувати основний напрямок у плануванні засобів для поєданого розвитку фізичних і вольових здібностей.

Так, вік 8 і 9 років у хлопчиків та дівчаток є сприятливим для розвитку таких фізичних здібностей: швидкість, швидкісно-силові здібності, витривалість і таких вольових здібностей: наполегливість, самостійність, рішучість.

6. Педагогічні умови організації занять, спрямованих на поєднане формування фізичних і вольових здібностей, передбачали використання ігрової форми, яка розглядається як педагогічний процес формування фізичних і

вольових здібностей із застосуванням рухливих ігор та ігор-естафет, що виконуються змагальним методом.

Особливістю методики виконання фізичних вправ, рухливих ігор та ігор-естафет є суворе регламентація величини навантаження і часу відпочинку між виконанням вправ та ігор-естафет.

Відповідно до цієї форми організації занять розроблено комплексні моделі вибіркового напрямку залежно від віку учнів і програмового матеріалу з фізичної культури, що давало можливість використовувати поєднаний метод формування фізичних і вольових здібностей.

7. Для контролю та диференційованої оцінки педагогічних дій розроблено оцінювальні таблиці ($X \pm 2 \delta$), які давали можливість виявляти рівень фізичної підготовленості та вольових здібностей дітей молодшого шкільного віку: високий, середній або низький.

Зміст оцінювальних таблиць складають чотири показники фізичної підготовленості (біг 30 і 300 м, човниковий біг 2x15 м і стрибок у довжину з місця) і три показники вольових здібностей (самостійність, наполегливість і рішучість), інформаційна значимість яких визначена із застосуванням кореляційного аналізу.

8. Розробка комплексних моделей, зміст яких передбачав засоби, величину фізичного навантаження, інтенсивність, послідовність і поступове ускладнення завдань, широке застосування ігрового та змагального методів, проведення контрольних занять і змагань – усе це в комплексі забезпечило необхідні педагогічні умови для поєданого формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки.

9. Порівняльний аналіз показників контрольних та експериментальних груп після педагогічного експерименту показав, що фізичні вправи, рухливі ігри та ігри-естафети, які проводилися під час уроку фізичної культури, позитивно впливають на емоційну сферу, підвищують рівень розвитку фізичних і вольових здібностей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ПРАЦЬ

1. Коханець П.П. Формування вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі занять фізичною культурою: Навч. – метод. посіб. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – 56 с.
2. Коханець П.П. Взаємозв'язок вольових якостей та фізичної підготовленості у дітей молодшого шкільного віку // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2004. – Вип. 8. – Т. 3. – С. 167-171.
3. Коханець П.П. Вікові особливості розвитку вольових якостей у дітей 8-9 років та їх виховання в процесі занять фізичними вправами // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2005. – Вип. 9. – Т. 4. – С. 34-39.
4. Коханець П.П. Вікова динаміка показників фізичної підготовленості молодших школярів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми

- фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. / За ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2005. – №14. – С. 27-32.
5. Коханець П.П. Педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей дітей 8 і 9 років у процесі спрямованої фізичної підготовки // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2006. – Вип. 10. – Т. 1. – С. 74-79.
 6. Коханець П.П. Факторний аналіз структури особистості дівчаток туристок // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – С. 93-99.
 7. Коханець П.П. Особливості формування вольових якостей у дітей молодшого шкільного віку під час занять фізичною культурою // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогіка. – 2004. – №4. – С. 49-52.
 8. Коханець П.П. Фізичні вправи як один із засобів формування вольових якостей у юних спортсменів // Актуальні проблеми юнацького спорту: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Херсон, 2003. – С. 89-93.
 9. Коханець П.П. Вікові основи виховання вольових якостей юних футболістів // Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти: Матеріали Всеукр. наук. конф. – Т., 2003. – С. 170-172.
 10. Коханець П.П. Особливості формування структури особистості хлопчиків і дівчаток 8-ми років у процесі фізичного виховання // Роль фізичної культури та спорту в становленні та зміцненні генофонду України: Всеукр. студент. наук.-практ. конф. – Полтава, 2003. – С. 39-40.

АНОТАЦІЇ

Коханець Петро Петрович. Формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Львівський державний інститут фізичної культури, м. Львів, 2006 рік.

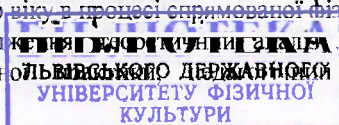
Дослідження присвячене проблемі послідовного формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки.

Об'єкт дослідження – фізичні і вольові здібності дітей 8 і 9 років.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування фізичних і вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі спрямованої фізичної підготовки.

Методи дослідження – науковий аналіз літератури та узагальнення передової педагогічної думки; експеримент; педагогічне

тестування; педагогічне спостереження; анкетування; метод експертних оцінок; антропометричні методи; методи математичної статистики.

У дисертації вперше отримано дані, які підтверджують теоретичну концепцію про взаємозв'язок фізичних та вольових здібностей у дітей 8 і 9 років; уперше подано наукові факти про фізичний стан та вольову сферу дітей 8- і 9-річного віку як цілісну динамічну систему, яка має певну структуру та змінюється в процесі розвитку організму; визначено найбільш інформативні показники фізичних і вольових здібностей та розроблено диференційовані оцінювальні таблиці для визначення рівня розвитку цих здібностей; уперше з'ясовано факторну структуру показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вольових здібностей та успішності в навчанні; уперше визначено педагогічні умови поєднаного формування фізичних і вольових здібностей у процесі спрямованої фізичної підготовки; визначено компоненти фізичного навантаження в процесі формування фізичних і вольових здібностей.

Результати дослідження – розроблено навчально-методичний посібник “Формування вольових здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі занять фізичною культурою”.

Ключові слова: фізична підготовка, фізичні здібності, вольові здібності, поєднане формування, діти 8 і 9 років, фізичний розвиток, педагогічні умови.

Коханец Петро Петрович. Формирование физических и волевых способностей у детей младшего школьного возраста в процессе спланированной физической подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. – Львовский государственный институт физической культуры, г. Львов, 2006 год.

Исследование посвящено изучению проблемы сопряженного формирования физических и волевых способностей у детей младшего школьного возраста в процессе направленной физической подготовки.

Объект исследования – физические и волевые способности детей 8 и 9 лет.

Предмет исследования – педагогические условия формирования физических и волевых способностей в процессе направленной физической подготовки.

Цель исследования – теоретически обосновать и экспериментально проверить педагогические условия формирования физических и волевых способностей у детей младшего школьного возраста (8 и 9 лет) в процессе направленной физической подготовки. Для достижения цели диссертационного исследования были поставлены такие задачи:

– исследовать состояние проблемы в психолого-педагогической литературе и теории и практике физического воспитания;

– изучить взаимосвязь и структуру компонентов физической подготовленности и волевых способностей учеников 8 и 9 лет;

- выявить особенности возрастного развития физических и волевых способностей у детей младшего школьного возраста;
- разработать дифференцированные оценочные таблицы для определения уровня развития физических и волевых способностей;
- разработать и экспериментально проверить эффективность педагогических условий формирования физических и волевых способностей у детей младшего школьного возраста (8 и 9) лет в процессе направленной физической подготовки.

Методы исследования: теоретический анализ и обобщение передовой педагогической практики; педагогический эксперимент; педагогическое тестирование; педагогическое наблюдение; анкетирование; метод экспертных оценок; антропометрические методы; методы математической статистики.

У диссертации впервые изучено факторную структуру показателей физического развития, физической подготовленности, волевых способностей и успеваемости в учебе; определены педагогические условия сопряженного формирования физических и волевых способностей в процессе физической подготовки; определены компоненты физической нагрузки в процессе формирования физических и волевых способностей.

Результаты исследования – разработано учебно-методическое пособие “Формирование волевых способностей у детей младшего школьного возраста в процессе занятий физической культурой”.

Во введении обоснована актуальность проблемы, определены цель, объект, предмет, научная новизна, практическая значимость, личный вклад автора, указывается сфера апробации результатов исследования.

В первом разделе “Теоретико-методологические основы формирования физических и волевых способностей детей младшего школьного возраста” изложены результаты анализа научной и методической литературы по проблеме сопряженного формирования физических и волевых способностей у детей 8 и 9 лет в процессе направленной физической подготовки; возрастные особенности формирования физических и волевых способностей; содержание принципов, средств, методов и организации занятий по физической подготовке для сопряженного формирования физических и волевых способностей.

Во втором разделе “Методы и организация исследования” раскрываются методы, использованные для решения задач, и содержание этапов исследования.

В третьем разделе “Возрастная динамика и взаимосвязь главных компонентов физического развития, физической подготовленности, волевых способностей и успеваемости в учебе детей 8 и 9 лет” анализируется взаимосвязь компонентов физического развития, физической подготовленности, волевых способностей и успеваемости в учебе мальчиков и девочек 8 и 9 лет, изучена их информационная значимость, выяснена факторная структура исследуемых показателей, отображена возрастная динамика показателей физических и волевых способностей детей 8 и 9 лет.

Четвертый раздел “Организация и контроль педагогических действий при формировании физических и волевых способностей детей 8 и 9 лет” посвящен разработке и определению методики сопряженного формирования физических и

волевых способностей мальчиков и девочек 8 и 9 лет в процессе физической подготовки.

В пятом разделе “Анализ и обобщение результатов исследований” анализируются результаты педагогического эксперимента, сопоставляются данные собственных исследований с данными других авторов.

Ключевые слова: физическая подготовка, физические способности, волевые способности, сопряженное формирование, мальчики и девочки 8 и 9 лет, физическое развитие, педагогические условия.

Kochanets Petro Petrovich. Physical and will faculties formation by the children of about young school age in process of directed physical training. – Manuscript.

The thesis for the Degree of the candidate of Physical Training and Sport on the speciality – 24.00.02 – physical training and physical education of different population groups. L’viv State Institute of Physical Training, L’viv, 2006.

Research object – physical and volitional capabilities of children 8 and 9 years.

Research subject – pedagogical terms of forming of physical and volitional capabilities in the directed physical preparation’ process.

Research purpose – theoretically to determine and experimentally to check up the pedagogical terms of forming of physical volitional capabilities at the children of junior school age in the process of the directed physical preparation.

Research methods: theoretical analysis of literature and generalization of front-rank pedagogical practice; pedagogical experiment; pedagogical testing; pedagogical supervision; questionnaire; method of expert estimations; anthropometric methods; methods of mathematical statistics.

In dissertation for the first time received facts which are confirming theoretical conception of interconnection physical and will faculties formation by the children of about 8 (eight) and (nine) years old; for the first time gave scientific facts about physical state and will sphere in children of about 8 – 9 years old as a whole dynamic system which is in some structure and changing in process of organism’s development; the most informing indexes of physical and will faculties determined and have been working the differentiations values lists for the determination of level such faculties development; have been elucidated factors structure of the indexes physical development, physical preparation, will faculties and progress in studies; for the first time determined pedagogical conditions of connected formation physical and will faculties in directed physical training process; have been determined physical loading’s components in process of physical and will faculties formation.

Research results – the swift-methodical manual of “Forming of volitional capabilities is developed at the children of junior school age in the process of employments by a physical culture”.

Key words: physical training, physical faculties, will faculties, connected formation, boys and girls of about 8 – 9 years old, physical receptions.